

Ostatní učitelky na mě křičely, ať jsem zticha

S herečkou **Arjanou Shameti** nejen o sexuální výchově

Natáčení tohoto rozhovoru patřilo k nejzajímavějším zkušenostem, které jsem jako novinář zatím nasbíral. S paní Shameti jsem se setkal právě ve chvíli, kdy jí telefonoval představitel jedné konzervativní strany a přemlouval ji, aby za jeho politické uskupení kandidovala do senátu. Paní Shameti byla možná ráda, že má důvod telefonický hovor ukončit, ale nabídka jí vrtala hlavou (možná jí i trochu vyvedla z míry) a během celého dopoledne, co jsme si povídali, se k ní v různých asociacích vracela.

Ostatně – slovo asociace je pro její vyprávění velmi výstižné. Na otázky odpovídala košatě, mnohdy „od lesa“, myšlenky se jí rozbíhaly mnoha směry, povídání prokládala tu vtipnými, tu dojemnými či zákulisními historkami, popisovala své vjemy a emoce – a občas jsem musel původní otázku zopakovat, protože mezitím zapomněla, kde jsme vlastně začali. Zapůsobila na mě jako žena v uměleckém rozletu, a přesto v ledasčem jasně zacílená, žena plná jižanské vášně a nevypočitatelného temperamentu (nechtěl bych být terčem jejího hněvu!) a zároveň citlivá a empatická: „Já vás lituju. S tímhle rozhovorem asi budete mít šléně práce, než to všechno poskládáte, aby to dávalo smysl!“ No, docela se trefila. Ale nelituju...

Táta léčil diktátora

Na Češku máte docela exotické příjmení...

Můj tatínek byl Albánc. Měl jít po válce studovat do některé ze zemí RVHP (Rada vzájemné hospodářské pomoci, ekonomická aliance socialistických zemí). Vzal si pravičko a zjistil, že z doporučených zemí je Praha nejbližší. Chtěl sice studovat matematiku, ale na Karlově univerzitě se nabízel medicína, tak řekl: „Tak jo...“

Na studiích se tady v padesátých letech seznámil s mojí maminkou. Byl to jeden z prvních lékařů, kteří tady vystudovali, takže se hned stal osobním lékařem albánského diktátora Envera Hodži (viz foto v následujícím sloupci).

Vaše maminka s ním odjela do Albánie?

Ne, tatínek se vrátil sám. Albánští studenti měli vysloveně zakázáno se v cizině oženit. Museli se vrátit zpátky, protože Albánie v té době neměla žádnou inteligenci. Všichni otcovi kamarádi, kteří se tu zamilovali, to byly velmi nešťastné lásky. Otec si ale díky svému postavení mohl ledacos dovolit. Takže při jedné návštěvě v Československu, snad to bylo v Karlových

Varech (byl tam Chruščov, Hodža, možná Honecker?) požádal Hodžu, jestli by si mohl „odběhnout“ do Prahy na svatbu, kterou už měl předem domluvenou s maminkou. Tatínek na svatbu pozval i Hodžu, ale ten nemohl, tak tam poslal své syny (a asi i nějaké „tajně“).

Tatínek tu pak už zůstal?

Ne, zase se vrátil zpátky, pracoval u Envera Hodži, občas se s maminkou navštívili, psali si. Hodža, to byl paranoik, blázen, který vraždil i své příbuzné. Dokonce prý chtěl získat Kosovo Pole... Později začal budovat ty bunkry a zavřely se hranice. Mezitím jsem se narodila, byla jsem i v Albánii... Tatínkovi se podařilo emigrovat až v roce 1962.

Jak se mu to povedlo?

Byli s maminkou domluveni, že jí bude psát dopisy, že je nemocný. Už totiž tušil, že Hodža není úplně normální a že by mohl dojít k něčemu podivnému. Taky věděl, že jeho dopisy jsou cenzurované. Takže jí psal, že má rakovinu

močového měchýře (což se tenkrát nedalo objektivně diagnostikovat a on to věděl).

Jednoho dne si ho Hodža zavolal a povídá: „Tak co ti je?“ A táta risknul: „No, je to špatný, asi umřu, potřeboval bych, aby mě někdo viděl, tady v Albánii na to nejsou podmínky...“ Hodža mu dal na výběr léčení v Paříži nebo ve Vídni, tak si vybral Vídeň – byla blíž k Praze.

Potom z Vídně utekl do Československa?

Byl tam asi měsíc, měl tam s sebou nějaké ty špehy, kteří ho pořád sledovali. Vyprávěl mi, jak chodil na kliniku na různá vyšetření, ale do ordinace za ním ti tajní nemohli. Takže poprosil doktora, jestli by si mohl zavolat, zatelefonoval na československou ambasádu, jestli by ho přijali jako emigranta, a oni mu řekli, že jo. Pak si zjistil, kdy jede vlak... A jednoho dne odložil na recepci klobouk (poblíž seděli tihle dva agenti) a řekl: „Prosím vás, pohlíďte mi tady tyhle věci, já si jdu jenom koupit cigarety.“ Vyběhl, mávl na taxíka, odjel na nádraží, skočil do vlaku – a byl tady. Opravdu, pro mě je můj táta James Bond (smích).

Všichni se strašně báli, že umřu

Působila jste kdysi v divadle Sklep a v recitační skupině Vpřed. Jak jste se dostala k divadlu?

K divadlu jsem měla vždycky blízko, bavilo mě, a asi k tomu přidal i můj otec, který byl stále veselý a měl rád společnost. Stmeloval tím i naši rodinu, nás děti miloval a dokázal s námi rádit. Hrála jsem asi od sedmnácti let, vystřídala jsem spoustu souborů – pohybové divadlo Niny Vangelí, hrála jsem v Rubínu... Pak jsem studovala Lidovou konzervatoř, tam jsem se seznámila s „vpředákama“, pak jsem hrála se Sklepem, s Davidem Vávrou, Tomášem Hanákem...

Proč jste tam nezůstala? Byla to asi docela zajímavá parta, ne?

Vdala jsem se, měla jsem děti, pak mě už nevzali do filmu... Trošku mě to mrzelo, ale čas takhle běžel a už se s tím nedalo nic dělat. Po revoluci jsme dali dohromady ještě jedno představení, Čtyři esa české identity, ale pak už jsem byla v očekávání třetího potomka.

Když mluvíte o tom těhotenství: Někde jsem četl, že právě s vaším třetím synem to bylo dramatické...

Jojo... To jsem byla nevěřící. Pán Bůh má určitě rád divadlo, má rád předehty, takže mě na to devět měsíců připravoval. Když se na to dívám zpátky, připadá mi, že to nemohlo vzniknout náhodou.

Měla jsem zakázáno přijít do jiného stavu, protože jsem za sebou měla dva císařské řezy, ale stalo se. Hledali jsme lidi, kteří by nám řekli, že mít tři císařské řezy je možné, ale nikoho takového jsme nenašli. Měla jsem naplánovaný potrat. A šest hodin před svým odchodem na kliniku, ve dvanáct v noci, můj manžel volal mé kamarádce, režisérce Marce Míkové, a světil se jí s tou svou bolestí, že to nechceme a nevíme si rady. A Marka řekla: „Nenene, to nejde, to je vražda.“ Čestmír jí říkal, že jsme nenašli nikoho, kdo by měl za sebou tři „císaře“, a Marka: „Vždyť tu teď byla! Moje sousedka! Ta má tři císaře! A je doktorka!“ Jaká zvláštní shoda, že byla věřící, zrovna byla u Marky, a že to Marka věděla...

Arjana Shameti (* 1959) studovala speciální pedagogiku a francouzštinu na pedagogické fakultě UK v Praze a lidovou konzervatoř. Několik let hrála v legendární recitační skupině Lumíra Tučka Vpřed a s divadlem Sklep. Vysílala jako moderátorka v rádiu Limonádový Joe. Spolupracovala s režisérkou Markou Míkovou na řadě inscenací (Matky, Podzem, Autobus, Poutníková cesta).

V současnosti se věnuje výuce francouzského jazyka a divadlu pro hospitalizované děti, jako divadelní duo „Bubec“ vystupují společně s loutkoherečkou Renátou Kubišovou. Mezi jejich představení patří např. Noemova archa, O Jonášovi, O pejskovi a kočičce nebo Cirkus a dvě klaunky (viz též <http://divadlo.bubec.cz>).

Po svém obrácení navštěvovala pražský sbor Slova života, dnes je členkou sboru CB v Praze 1 (Soukenická ul.).

Arjana Shameti je vdaná za sochaře Čestmíra Sušku. Mají spolu tři dospělé syny – Daniela, Petra a Ondřeje.

Arjana Shameti a Čestmír Suška, za nimi jejich synové Daniel, Ondřej a Petr (se psem Eliškou)

V hereckém rozletu (hra O Jonášovi)

foto Život vity – Tomáš Coufal

Bůh mi řekl:
„Vem si obvaz
a zavaž si pusu!“

Takže už jste ráno na tu kliniku nešla.

Bylo to úžasné. Když jsem se ráno vzbudila, rozesmátý Čestmír stál ve dveřích a říkal: „Arjano, já jsem měl tenhle rozhovor, nikam nechod!“ A já jsem skočila zpátky do postele...

A byl to pak pro oba nejkrásnější čas. Od toho okamžiku se něco stalo. Myslím, že když člověk dá přednost životu – ne pro sebe, ale když se obětujete pro někoho jiného, risknete to a vstupujete někam do tmy, Bůh vás chytí za ruku. Všichni se o mě strašně báli, že umřu, a já jsem s tím břichem ještě litala po jevišti... Bylo to výborné, opravdu jsem si to užila.

Tyhle zkušenosti vedly k tomu, že jste uvěřila?

Narodil se Ondra a mně se do ruky dostala knížka C. S. Lewise „Velký rozvod“. Už dříve jsem hrozně chtěla rozumět Bibli a být křesťan, ale nevěděla jsem, jak na to. V katolické kostele jsem se cítila nesvá, byly tam ty symboly – oltáře, svěcená voda, záclonky... vůbec jsem tomu nerozuměla. Na druhou stranu se mi katolická liturgie líbí, má svoji hloubku i „divadelní“ kouzlo – na rozdíl od prostých bohoslužeb protestantů. To, jak tam pozvedají ten kalich, ta skříňka na hostie – to mi skoro připomíná loutkové divadlo. A já myslím, že skoro všichni loutkáři, které znám, jsou katolíci. (smích)

Teď jsem se zamotala – na co jste se vlastně ptal?

Jak jste uvěřila. Četla jste Velký rozvod...

Vidíte, ten mi dala Marka Míková, katolička – a taky loutkářka. Takže jsem to četla a říkala

si: To není možné! V nebi je hudba? A krajina se tam zvětšuje...? Byla to taková imaginace, že mě to úplně dostalo. Zavolala jsem z porodnice Marce, že se mi to hrozně líbí a že to musíme udělat jako představení. Marka tedy začala psát scénář a pak z toho vzniklo představení Autobus.

„Zavaž si tu pusu!“

Ta kniha vás tedy nějak posunula na cestě k Bohu?

Vůbec ne, to jsem jen obdivovala, jak je to napsané. Bylo to tak, že jsem přišla domů s miminkem a Čestmír byl zrovna v klášteře v Placích na sochařském sympoziu. Dělal tam kříž, který vypadal trochu jako klouzačka, takový napůl cesty zdvižený – zajímavá symbolika. Mně ale vadilo, že není se mnou. Vždycky jsem toužila vybudovat rodinu, a vždycky mi to nějak vyklouzlo mezi prsty. Bylo mi hrozně smutno a doufala jsem, že něco přijde, co mi dá logiku života, toho, proč jsem v rodině, proč rodiny jsou, proč mám vztah k dětem, a na druhou stranu k nim dokážu být krutá a jsem vnitřně nespokojená... Chtěla jsem, aby mě měl Čestmír rád a chtěl být se mnou...

Přišlo to „něco“?

Přišel jeden kamarád, malíř, který byl hodně spirituální. S tím jsem si ráda povídala (Čestmír na tyhle rozhovory neměl trpělivost). Tehdy jsem mu řekla, že do žádného kostela nepůjdu, protože tomu nerozumím. Že bych chtěla být

křesťanka a že věřím, že to je jednoduché, že Bůh je jednoduchý a že přijde za mnou třeba do kuchyně.

Asi za dva měsíce přišla k nám do kuchyně Janička, která učila naše dva starší kluky v mateřské školce. Ptala se, jestli nepotřebujeme pomocnici do domácnosti, že studuje biblickou školu... Povídala nám, jak ji Ježíš odnaučil kouřit, jak vstoupil do jejího srdce... Nechali jsme ji vypovídat, ale řekli jsme si, no, každý je nějaký, ale chce nám pomáhat, má dobré srdce, tak ji bereme.

Hned na druhý den mě zajala v kuchyni a já jsem se jí začala ptát. Najednou jsem se dokázala i já zastavit a začala jsem vnímat to, co mi povídala. Pak jsem se s ní pomodlila k Ježíši, aniž bych cokoli věděla. Ale věděla jsem, že to je ono, že teď patřím Pánu.

Jak se to projevilo?

Já to mám hodně postavené na prožitku. Cítila jsem se lehká jako balon, „shodila jsem spoustu kil“. Byla jsem šťastná, už jsem nemusela chodit na ty vernisáže, vůbec mě to nezajímalo... Najednou jsem vnímala, co je láska. Jako by se mi otevřely oči a jako bych své děti viděla poprvé: To není možné! Takhle nádherné já mám děti? Jako by se otevřel jakýsi šestý smysl. Jako by se „prošťouchla“ aorta, a najednou jsem spojená krví s nebem.

Jak jste to „spojení“ třeba prožívala?

Bůh má úžasný smysl pro humor. Chystali se k nám na návštěvu nějakí přátelé a já jsem

chodila po bytě a říkala jsem: „Pane Bože, jak to mám udělat? Vždyť jim musím říct, že mě Ježíš spasil!“ A najednou mě instruoval: „Jdi do skříňky.“ Tak jsem šla. „Otevři šuplík.“ Tak jsem otevřela šuplík, a říkám: „Tady jsou jen nějaké léky...“ „Vem si obvaz!“ Tak jsem si vzala obvaz. „Zavaž si tu pusu!“ Cože? Vůbec mi to nedocházelo. „Oni se tě sami zeptají, proč máš zavázanou pusou, a ty jim to řekneš.“ (smích)

To byl tedy neortodoxní rozhovor s Bohem...

Pak jsem se naučila modlit. Dědala jsem úplně normální činnosti s dětmi, a najednou jsem měla kdesi od břicha potřebu jít na kolena. Tak jsem klečela, plakala jsem, děkovala jsem Pánu Bohu, že mě spasil... a pak jsem zase vstala a šla jsem mýt nádobí. A pak znovu – a tak to běželo celý den... (Zalesknou se jí oči.) Dodnes mě to hrozně dojíímá.

Taky jsem zavolala Marce, že už jsem křesťanka, protože ona mě pořád rozčilovala těmi svými křesťanskými knížkami, kterým jsem nerozuměla... Taky jsem jí říkala, že Bůh je láska – taková jednoduchá věta, a ona se rozplakala... Ale u toho telefonu se něco stalo. Stála jsem tam a cítila jsem, že na mě shora něco padá, nějaký sloup tepla – já to ani nedokážu popsat... takový silný zážitek... A pak se to rozlilo po celém bytě, nevím, co to bylo, asi ta láska, a zastavilo se to ve výši mého srdce. Chodili jsme v tom celý den a všem nám bylo svátečné.

Bůh mi dal druhého muže

Zapojila jste se někam do církve?

Ano, cítila jsem, že potřebuju chodit na bohoslužby jako dýchat vzduch, bylo to pro mě důležité. Ta Jana, která mě přivedla ke Kristu, chodila do Slova života, tak jsem chodila tam. Když jsem tam přišla, mluvili tam v jazycích, a já jsem si říkala: „Co je to za zvuky, jsem snad v nebi?“ Brala jsem to všechno pozitivně.

Co na vaši novou víru říkal manžel?

Byl doslova v koutě, zaskočilo ho to. A já jsem mu říkala: „Často, vždyť to není tak těžké, Ježíš po tobě touží, pojď, pomodliš se se mnou, a on vstoupí do tvého srdce!“ Ale Čestmír couval: „Ne, já jsem ještě nezralý jablko.“ Měl pravdu, ještě neuzrál.

Mluvila jste o Bohu s dětmi?

Kluci uvěřili se mnou, ti dva starší to pochopili hned, a modlili jsme se spolu za tatínka. Dokonce se děti modlily, aby se stal kazatelem (smích).

A jak to tedy s ním nakonec dopadlo?

Uvěřil před šesti lety.

Změnil se?

Ano, začal číst Bibli... A najednou jsem byla brzdou já, protože jsem to nechápala. Nicméně Čestmír byl šťastnější než já. Byl statečný, uklidňoval mě, držel mě... byl hrozně hodný – a je hrozně hodný. Na rozdíl od ostatních celebrit jsem se nemusela rozvádět, mám pořád toho samého, a přitom je úplně jiný. Pán Bůh mi dal druhého muže.

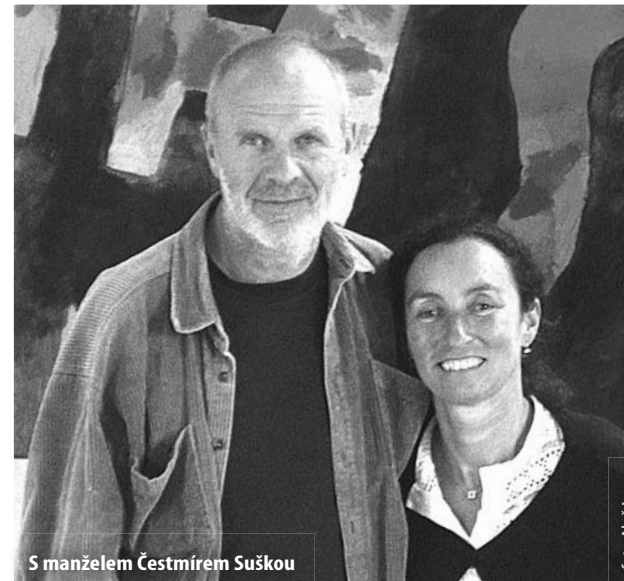
V čem je tak jiný?

Předtím třeba toužil po slávě, a v okamžiku, kdy uvěřil, ho ta touha přešla a začal pracovat úplně jiným, pokorným způsobem. Začal pracovat se starým železem, se starými nádobami, do kterých vyřezává obrazce – a ony dostávají nový rozměr, stávají se novými artefakty, dokonce velmi ceněnými (takže teď je z něj opravdu známý sochař). Když se člověk promění zevnitř, promění se i jeho práce.

Projevilo se jeho proměna i v tom, jak fungovala vaše rodina?

Pravda byla taková, že Čestmír vzal výchovu jiným způsobem. Děti byly zvyklé, že byl ostrý, a najednou to nebylo. Najednou byly rozhovory, najednou chodil a prosil je o odpuštění... Všechno bylo naruby. Museli jsme všechno svlíknout, vyprat, udělat totální úklid vnitřku. Pro děti to nebylo lehké.

A hlavně jsme se museli znovu naučit fungovat my dva spolu. Byla jsem zvyklá na nějakého,

S manželem Čestmírem Suškou

zvláštní, nic jsem o tom nevěděla, na škole jsem byla jen na částečný úvazek. Víc o jeho metodách výuky asi věděli mí kolegové, kteří na to dělali narážky.

Kdy jste začala mít podezření, že tam není všechno v pořádku?

Dva roky před vystoupením v televizi jsem jednou seděla v prázdné třídě a něco jsem si chystala, a najednou tam přišla holčička. Začala jsem se jí vyptávat, co tam dělá, když má být sexuální výchově, a ona mi řekla, že tam nechce být a nemůže být. Pak z ní vylézalo, že tam losovali nějaké otázky a že měla před ostatními nahlas říct, jestli masturbovala a kolikrát. Koukala jsem na ni a říkala jsem si: To není možné!

V další hodině přišly děti z její třídy na francouzštinu, a tak jsem se jich opatrně zeptala, co v té sexuální výchově dělají. Styděly se o tom mluvit, pak začaly něco povídat, a já jsem žasla: „A vědí to rodiče?“ A ty holčičky: „Ne, to bych rodičům nikdy neřekla, co nám tam pan ředitel říká, to bych se hrozně styděla.“

Kolik jim bylo?

Těmhle čtrnáct.

Jak to pokračovalo?

Dva roky jsem trpěla a všímala jsem si, co pan ředitel dělá, a dávala jsem si to dohromady. Prý se třeba ptal děti, kdo měl sex, ať si stoupne – a sám si stoupne... Snaží se úmyslně rozbouřit jejich stud, což je cenná, důležitá emoce.

Vzpomínala jsem na to, jak jsem v jedenácti letech byla v kině a chlap, který seděl vedle mě, mi celou dobu sahal na nohu a já jsem nevěděla, co mám dělat: Mám křičet? Mám ho praštit? Mám odejít? A strašně jsem se styděla, měla jsem pocit, že mám špinavou nohu... Nikdo se to nedozvěděl, rodiče zemřeli, mně je dnes 53 let, a vy jste asi třetí člověk, kterému to říkám. Všechny oběti zneužití v dětském věku o tom dokážou mluvit až v dospělosti. Proto jsem přemýšlela a radila se, jak to zastavit co nejdřív.

Není ale snadné definovat, co je ještě vzdělávání, a co už je zneužívání nebo, ohrožování mravní výchovy mládeže...

Myslím, že to snadné je. V biologii se učíte anatomii člověka o orgánech a jejich funkcích, pak je tu etická výchova, kde se učíte o vztazích, a to je v naprostém pořádku. Ale zvláště etickou výchovu by měly učit kompetentní osoby s nastavenými hodnotami...

Jak se to dá zajistit?

Úplně se to zajistit nedá, ale napadá mě, že by bylo dobré, kdyby každý absolující pedagog složil slib o dodržování mravních hodnot. Další věci by mohly být povinné psychologické testy. Učitelé dnes povinně docházejí na pravidelné lékařské prohlídky, ale jejich mentální způsobilosti se nikdo nezabývá...

Proč jste se tedy rozhodla jít do televize?

Pomohl mi sám pan ředitel. Napsal všem kantorům takový manipulativní dopis, že křesťané (ne, napsal doslova „černoprdelníci“) ho chtějí upálit a že je mučedník, který šíří lásku a zachraňuje děti od neštěstí... Bylo jasné, že chce,

abychom ho podrželi, když mu půjde „o krk“. Pak jsem se šla podívat do příručky sexuální výchovy, kterou tehdy vydalo ministerstvo školství a proti které se tolik protestovalo, na jeho didaktické náměty, a udělalo se mi špatně. Nejpokleslejší kapitolou tam jsou právě didaktické náměty pana ředitele.

Tak jsem mu odepsala (a odeslala jsem to na všechny adresy, na které on poslal ten svůj zoufalý dopis), že s ním nesouhlasím a že nejsem jeho volič, ale jeho zaměstnanec, a že podle mě má sexuální výchova vypadat jinak, a ať mi podobné dopisy neposílá.

Ta příručka tehdy vyvolala velký rozruch...

Když se proti ní podepisovala petice, psala jsem mj. Pavlu Černému (*emeritní předseda Rady CB a kazatel sboru CB v Praze 1*), že je důležité, aby to podpořil i náš sbor. O nutnosti petice naprosto nepochyboval, pozval mě na pastoračku, a pak to podepsali všichni kazatelé Církve bratrské.

Později jsem viděla Janu Jochovou z Výboru na obranu rodičovských práv viděla v Hyde Parku – to bylo strašné, lidé jí posílali sprosté, vulgární vzkazy... Pak jsem jí napsala krátké povzbuzení, že se držela statečně, a ona mi odepsala, že za čtrnáct dní jde k Jílkové a že shání nějakou maminku nebo učitelku, která by šla s ní.

Takže jste se nabídlá?

Sháněla jsem nejdřív nějakou maminku nebo učitelku, ale všichni měli strach. Tak jsem jí napsala: „Jano, a nesháníš náhodou mě?“

Modlili jsme se za to, řešila jsem to i s Pavlem Černým, to byl můj poslední milník, než jsem se rozhodla, a on mi řekl: „Arjano, je potřeba, abys tam šla, protože to je příležitost, aby zazněl hlas spravedlnosti.“

„Tak proto mě pozvali dřív!“

Jaké bylo hlavní sdělení, s kterým jste do televize šla?

Chtěl jsem tam svědčit o tom, že sexuální výchova, jak ji podávají „uzlovci“, nefunguje, že se děti stydí a stydět mají a že to patří k jejich věku. Stud je jejich přirozená ochrana, která má svoji váhu a důležitost. Že je nutné se bavit o panenství a panictví jako o něčem vzácném. Rodiče mají nezadatelné právo na výchovu svých dětí, a to i v oblasti sexuální. Chtěla jsem přinést autentická svědectví dětí.

Vážila jsem si toho, že paní Jílková se nakonec postavila na mou stranu – při tom pořadu i později.

Vaše vystoupení vyvolalo obrovskou aféru. Psalo se o tom v novinách, pan ředitel vás chtěl vyhodit, pak to zase odvolal, zastal se vás ministr Dobeš...

To byl muž na svém místě. Byla jsem u něj asi týden po tom vysílání, to bylo v pátek, a on prohlásil, že do školy pošle Českou školní inspekci. Možná chtěl pana ředitele dostat na nějaké nesrovnalosti v papírech, ale to se nestalo – ve škole se celý víkend horečně pracovalo a svítlo a dobře se na to připravili. Inspekce přišla v pondělí, ale neudělala rozhovor se mnou, neměli ani připravené dotazníky pro děti...

Do případu se vložil i starosta Prahy 13 David Vodrážka a postavil se na ředitele.

Pro vás se tedy situace nevyvíjela příliš příznivě...

V pondělí večer byla naplánovaná pedagogická rada. Pan ministr mi slíbil, že mi tam pošle

na pomoc právníka, ale nakonec tam byla jako „dozor“ jen paní z České školní inspekce. Ostatní učitelky viděly ten pořad, a já myslím, že dostaly strach, že když se ke mně veřejně přiznají, přijdou o místo. Chtěla jsem jim vysvětlit, proč jsem to udělala, ale pedagogická rada vždy byla monologem jednoho herce – pana ředitele.

Jak to probíhalo tentokrát?

Mluvila jsem tam, bylo to poprvé, co se někdo dostal ke slovu. Byla i tam paní Kulíšková, dcera pana ombudsmana Motejla, ředitelka pražské školní inspekce, a byla svědkem toho, jak na mě učitelky křičely: „Buď zticha, už jsme tě slyšeli v televizi, už nám nemusíš nic říkat! To jsou všechno nesmysly!“ Byl tam strašný kravál, bylo to jak na trhu.

Pak jedna kolegyně vstala a měla nějaké prohlášení, které už asi měli s panem ředitelem připravené, že dává panu řediteli plnou podporu a že jsem lhářka a že se to, co říkám, zakládá na mých subjektivních pocitech. A kdo s tím souhlasí, ať si stoupne. A všichni si stoupli. Opravdu – všichni, všichni stáli. Myslím, že paní Kulíšková byla vykulená.

Nepostavil se za vás ani nikdo z rodičů?

Pak proběhla rodičovská schůzka, tam už měl pan ředitel připravené dotazníky na svou podporu, v každé třídě byla petice, kterou už před pedagogickou radou podepsaly všechny učitelky. Aby to bylo ještě dojemnější, dokonce byly instruované i některé děti vytipované panem ředitelem, které chodily a dávaly tu petici rodičům podepisovat. Nepohodlní rodiče, kteří by to třeba nepodepsali, byli pozváni na schůzku o něco dřív a hned propuštění. Mluvila jsem s jedním tatínkem, který mi řekl: „Aha, tak proto mě paní učitelka pozvala dřív – protože já s ničím

nesouhlasím, do všeho štourám a moc mě ty věci zajímají.“

Takže jste nakonec zůstala sama.

Děti mi hodně držely palce. Učitelé podle mě přestávají mlčící většinu, mají strach... Inspekce nic závažného neodhalila... Někteří rodiče napsali nějaké stížnosti a poslali je na Českou školní inspekci. Měla jsem schůzku s několika studentkami, které už absolvovaly, a ty mi říkaly, jak pro ně byla sexuální výchova strašná – ponížovalo je to a bylo pro ně pokaždé těžké jít do dalšího kurzu, jak se styděly.

Třeba tam byla taková partička tří holek (dnes už jsou dospělé), a ty mi vyprávěly, že dvě z nich už menstruovaly a jedna ne. V jedné hodině si měla stoupnout všechna děvčata, která ještě nemenstruují, a ta z nich, která nemenstruovala, si nestoupla, protože se styděla, že ještě není dospělá – a ony se málem rozhodly na život a na smrt. To je přece strašné! Co si to (*pan Petrnoušek*) dovoluje, uvádět je úmyslně do takových situací?!

Nakonec jste ze školy odešla, dokonce před koncem školního roku...

Myslela jsem, že vydržím do konce roku, čekala jsem nějakou podporu od paní Kulíškové, ale toho

jsem se nedočkala. Určitě jsem udělala spoustu chyb. Měla jsem třeba rodičům naxerovat didaktické náměty, podle kterých pan Petrnoušek učí. Většina z nich to vůbec neví... Hrstka rodičů to pochopila, pár jich odešlo se mnou.

Potěšil mě taky pan Libor Míchálek, který přišel na mou třídní schůzku a řekl: „Paní učitelko, já vám děkuju, jste statečná.“ V tom okamžiku mi připadal jako velký anděl v černém kabátě. Dívala jsem se na něj a ptala se: „A vy jste kdo?“ (*úsměv*)

foto Život Víry – Tomáš Coufal

Jak se věci kolem sexuální výchovy vyvíjejí teď?

Ministerstvo školství podrobilo všechny předměty vyučované na základních školách revizi, a to včetně předmětu „výchova ke zdraví“, kam sexuální výchova spadá. Na podzim bude o této revizi zahájena veřejná diskuse.

Když se podíváte zpátky: Bylo moudré jít do televize a udělat takový skandál?

Určitě ano. Veřejnost se dozvěděla něco, co je pod pokličkou. A rodiče si snad uvědomili, že je

nutné být aktivní, zajímat se o školu, o to, co je jejich dětem předkládáno, a v neposlední řadě i o samotného učitele. Naše děti jsou přece „perly z nebes, vzácné to klenoty“, jak napsal Komenský, a rodičům by mělo záležet na tom, kdo a jak o ně pečuje.

Co plánujete do budoucna?

Mám ještě jeden projekt – divadlo v nemocnicích, už deset let hraje pro děti. Hráli jsme i na Sri Lance po tsunami, místo psychoterapie, představovali jsme to i v USA... Dostali jsme i nějaké peníze, žádám o granty, takže se teď věnuji spíš tomu divadlu.

□ Tomáš Coufal

Chtěla jsem to mít rychle za sebou

Jsem proti sexuální výchově. Nebylo mi příjemné „bavit se o věcech, do kterých panu řediteli nic není. Rozhodně si nemyslím, že by paní učitelka Shameti měla být trestána. Nic zlého neudělala, jen řekla, co si myslí. Nezasloužila si šikanu od ostatních kolegů. Prožila si ve škole opravové peklo. Když odcházela, uspořádali žáci rozlučku.

Jedna paní učitelka ji před celou třídou urazila slovy: „Jsem ráda, že ten bezcharakterní panák odchází, pošpinila celou školu, je to čarodějnice, měli by ji nechat upálit.“ Na to jsem si řekla: „Takhle nás učitelé vedou?“

□ žákyně ZŠ Kuncova

Sexuální výchova pod vedením pana Petrnouška mi přišla až nad míru otevřená a dotýkající se nejužšího soukromí člověka. Jediné, co jsem během těchto „kurzů“ pocítovala, byl stud, trapnost a pocit, že už to chci mít rychle za sebou. Několikrát byl dle mého názoru překročen práh intimity u většiny zúčastněných. Vybavím-li si chování spolužáků, bylo víceméně u všech podobné: mírné zděšení, nevěřící pohledy a nakonec pobavení. Bohužel.

Vhodná je určitě drogová prevence, jak se chránit před pohlavními nemocemi, antikoncepce atd. Zbylé tři čtvrtiny kurzu vedeného dle metodiky (P. Petrnouška) jsou naprosto nevhodné až nechtuté.

□ absolventka ZŠ Kuncova

Nikdy si nikdo nestěžoval říká propagátor sexuální výchovy Pavel Petrnoušek

Vyrostl jste v křesťanské rodině. Považujete se za křesťana?

V tom smyslu, že respektuji historii a evropsko-židovské hodnoty, ano. Nejsem aktivní věřící, nicméně

nesu si s sebou Desatero. Co se mi na křesťanství líbí, je lidství, humanismus. Křesťanskou lásku chápu jako lásku ke všem lidem, ať jsou věřící nebo nevěřící, ať jsou Češi nebo cizinci...

Jak se toto vaše myšlenkové dědictví odráží ve vaší práci?

Jsem přesvědčen o tom, že každý z nás má právo na své soukromí, na svůj intimní život, na svůj názor. Snažím se i při svém působení zohlednit všechny vrstvy obyvatelstva, posluchačů. Základní je nevydávat nic za univerzální, jedinou pravdu.

Jste veřejně známý jako propagátor sexuální výchovy. Co je podle vás jejím cílem?

Rozvíjet pocit zodpovědnosti sám za sebe (ve všech složkách života včetně sexuálního života) a za partnera. To znamená, že nemyslím jen na vlastní uspokojení, vlastní cíle, dosáhnout rozkoše bez ohledu na práni a vyjádření toho druhého. Ani zdaleka neodsuzují nikoho, kdo se rozhodne hlásat třeba sex až po svatbě – pokud se na tom ti dva lidé domluví, je to jejich jedinečné právo. Sám vím, že když jsem byl na půlroční stáží v Sovětském svazu, tak jsem tady měl přítelkyni a půl roku jsem tam žádný sex neměl, takže člověk je schopen se ovládat.

Na druhou stranu mi vadí, pokud jsou nějaká tato pravidla vydávána jako jediná pravda. Pokud někdo říká „sex jediné po svatbě“, je to zase špatné – pokud to ostatní nedodrží, vyvolává to v ostatních pocit viny, selhání, frustrace, stresu...

Pocity frustrace nebo stresu ale prožívali také někteří z žáků právě při vašich kurzech sexuální výchovy, např. když jim

byly kladeny otázky, které jim byly nepříjemné nebo trapné.

Zapravé – účastníků mých kurzů je přes dva tisíce, a nikdy mi nikdo z nich (ani z jejich rodičů) nic takového osobně neřekl. Takže tvrzení naší bývalé kolegyně (*Arjany Shame-ti*) vycházela z jejich subjektivních dojmů. Údajně je v kontaktu se třemi děvčaty, ani mi neřekla jejich jména, takže o tom vlastně nic nevím. Dělán zpětnou vazbu pomocí dotazníků, které jsou nejen anonymní, ale dokonce se pod ně žáci i podepisují a poděkují.

Taky bych chtěl upozornit, že mi bývá často podsouváno, že žákům kladu dotazy nebo z nich lámu odpovědi. To není pravda. Jde o odpovědi žáků mezi žáky. Já se některých aktivit účastním, tzn. jsem s dětmi, ale je to výjimečné, spíše dělám ze začátku přednáškovou činnost a později následují různé prožitkové hry apod. Nemůžu nikomu zabránit, aby spolužákům položil nějakou otázku, která třeba u někoho vyvolá pocit nevole nebo studu.

Ty otázky, které mnozí považují za nevhodné, ale vy sám uvádíte v příručce „Sexuální výchova – vybraná témata“ v návodu ke hře „kompot“...

Popisují tam nejčastější otázky, které žáci kladou, a učitel by měl být připraven na to, že některé ty výroky jsou neuvěřitelně hrubé, drsné, nebo dokonce vulgární. Uvedl jsem je tam, aby nebyl sám vyučující sexuální výchovy překvapen, že se objevily.

Neměl byste ale jako pedagog žáky spíše korigovat a sám jim říct, že nějaká otázka je nevhodná, a třeba ji ze hry vyřadit, abyste chránil soukromí těch, kterým může být nepříjemná?

A vy si myslíte, že život kolem je vždy přátelský? Fascinuje mě, jak ti, kdo o tom kurzu nic nevědí, mají stále strach o nějaké frustrované děti. Za osmnáct let jsem neměl jedinou reakci žáka či žákyně (a každý kurz se hodnotí), který by řekl „bylo to hodně nepříjemný...“

Sám ale jistě víte, jak velký může být (zvláště u dospívajících!) tlak vrstevníků, pod který se žáci v takové situaci dostávají. Mnohdy je pro ně velice těžké jít proti proudu.

Nikdy jsem neměl žádnou reakci, že by se někdo bál se vyjádřit. Dokonce se jich sám ptám: „Cítil se tady někdo nesvůj? Měl někdo chvíli, kdy měl pocit, že odpověděl na něco, na co odpovědět nechtl?“

A vy opravdu věříte, že vám na tohle žáci po pravdě odpoví?

Opravdu věřím. Možná teď že mě číší ješitnost, ale zároveň i hrdość na to, že ti žáci jsou, jací jsou. Přednáším i na jiných školách, a nikdy jsem neměl reakci plačtivou, nebo že by někdo odešel, že by mi přišel vynadat rodič... A to jsem jim dával k dispozici i svůj mobil, e-mail. Dokonce mě řada žáků z jiných škol i z té mé po dohodě odpoledne nebo k večeru navštívila se svým osobním problémem.

Měl bych to všechno snad uzavřít, zrušit, jen proto, že to někomu vadí?

Měla by podle vás být sexuální výchova samostatným předmětem?

Ne, neusiluji o to a nikdy jsem neusiloval. Je součástí našeho školního programu, který se zabývá i dalšími tématy (rasismus, lidské vztahy atd.). Je na každém řediteli, zda tato témata zařadí, nebo se jim bude vyhýbat.

Kapitolu v diskutované příručce sexuální výchovy jsem napsal na žádost z ministerstva školství, abych shrnul a předal své zkušenosti. Nevěděl jsem, zda třeba požádají o pohled i nějakého křesťanského pedagoga. Ministerstvo z toho nakonec

trochu vycouvalo, když tam napsalo poznámku, že „názory autorů nemusí odrážet oficiální politiku MŠMT“. Ta příručka je pouze doporučením, není to oficiální metodický pokyn. Nikdo netvrdí, že je to jediný možný způsob, jak sexuální výchovu vyučovat.

Vím také o řadě křesťanských organizací, které přednášejí sexuální výchovu, ale naneštěstí s dogmaty. To je chyba. Pak se z toho stává politika a obrací se to proti všem křesťanům. Když o něčem řeknu, „toto je jediná univerzální pravda“, lidé si nedají tu práci, aby rozlišili, jak to ten člověk vlastně myslel... Takže všechno extremistické je špatně a vede to k náladám, které nejsou dobré.

Považujete víru v absolutní pravdu za extremismus?

Ne, ve chvíli, kdy je to čistě osobní přístup. Pokud tu pravdu vydávám za jedinou i všem, kteří s ní nesouhlasí, je to špatně.

□ žito

PaedDr. Pavel Petrnoušek je ředitelem ZŠ Kuncova v Praze 13 a autorem kapitoly „Didaktické náměty“ v příručce „Sexuální výchova – vybraná témata“.